

HANS ZETTERMARK:

Om kriget

Det är somliga förunnat att bli citerade eller apostroferade långt efter sin död. Andra tillskrivits om med rätt eller orätt ett stort inflytande över historiens gång. Den preussiske generalen Carl von Clausewitz (1780–1831) tillhör båda dessa kategorier, men inte i egenskap av fältherre eller politiker, utan som författare. Hans stora ofullbordade verk "Om Kriget" (*Vom Kriege*) är med rätta mycket berömt bland (militär-) historiker, militärer och säkerhetspolitiskt/strategiskt intresserade. Clausewitz' ande svävar över det militära tänkandet – såväl i väst som i det f d öst – men landar mera sällan.

Carl von Clausewitz: **Om Kriget**. Bonniers 1991. Översättning och granskning: Hjalmar Mårtensson, Klaus-Richard Böhme och Alf W Johansson

Mångtaliga äro de lärde, och de inte fullt så lärde, vilka citerat den gode generalen eller nämnt hans namn och hans verk som en sorts strategisk *name-dropping*. Få har däremot läst honom – än färre har läst "Om Kriget" i dess helhet. Ätminstone vi sentida svenskar har i någon mån kunnat ursäkta oss med att hela verket inte funnits tillgängligt på svenska; att det är synnerligen besvärligt att plöja igenom 700 sidor på artonhundratalsstyska; och att det känns underligt att gå omvägen över t ex engelskan – för att inte tala om franskan.

Nu finns "Om Kriget" äntligen att tillgå på årans och hjältarnas språk – och vilket språk! Hjalmar Mårtensson har med hjälp av Klaus-Richard Böhme och Alf W Johansson åstadkommit en översättning som är en fröjd att läsa. Det är en klar, redig och vacker prosa som bjuds oss. Det

märks sannerligen att varken den gamle författaren eller hans sentida översättare meddelats s k undervisning i den svenska grundskolan. Samtidigt finns här inget arkaiserande. Som läsare förleds man nästan att tro att det skulle vara lika enkelt att läsa originalet. Det är dock inte fallet.

Den bild av Carl von Clausewitz som vi etthundrasextio år efter hans död får, är den av en analyserande och eftertänksam man med mycken bildning och erfarenhet. Han kan sin krigshistoria och formulerar sin teori pedagogiskt och logiskt, men han har också varit med, själv, i praktiken. Clausewitz tjänade i den preussiska armén från tolv års ålder fram till sin död (med undantag för åren 1812–15 då han tjänstgjorde i den ryska armén). Han var med i napoleonkrigen och hade alltså sett verkligheten bakom teoretiserande när han skrev "Om Kriget". Detta arbete utfördes i huvudsak under hans tid som chef för *Allgemeine Kriegsschule* i Berlin 1818–30. Efter hans död sammanställdes det hela av hustrun och utgavs 1832–34.

Det faktum att Clausewitz rycktes bort i en koleraepidemi innan hans stora livsverk blev färdigställt har kastat sin skugga över hans rykte och synbarligen förlett ett antal av hans uttolkare. Två principer som han själv ansåg borde inarbetas mer utförligt i "Om Kriget" var den om kriget som en fortsättning av politiken med andra medel; och den om de två skilda typerna av krig – det begränsade och det totala.

Den första principen är lätt att ta till sig, men ironiskt nog missade den tyska ledningen det politiska dimensionen i förspellet till det första världskriget (och i spelöppningen – anfallet genom det neutrala Belgien var rent militärt betingat,

utan hänsyn till politiken). I Sovjetarmén hade man av ideologiska skäl lätt att omfatta denna princip, men av samma skäl svårt att se vitsen med ett begränsat krig — när två oförenliga storheter (t ex kapitalism och kommunism) möts måste man satsa allt. Detta fick konsekvenser för sovjetisk krigsplanläggning och styrkeuppbyggnad.

Det fina med att läsa "Om Kriget" i dess helhet är att man utan filter faktiskt kan spåra dessa tankar om politikens primat och om begränsade krig med begränsade mål. Memento: Det är farligt att helt förlita sig på referat och rapporter, urvalet blir gärna skevt. Ibland måste man läsa själv. Gör det om du är intresserad av historia, idéhistoria, militaria, strategi, statskunskap eller "bara" vill läsa för att läska själen. Men sträckläs den inte, då lär du

blir övermätt, utan tag en liten smakbit åt gången och sug på den, länge.

Litet ris så: Det hade nog inte varit så dumt om den notapparatur som omnämns i översättarens förord medtagits — copyrights-käl? Kartorna i slutet är inte särskilt estetiskt tilltalande, de håller definitivt inte tysk klass. Särskilt statsgränserna är osköna, grovhuggna och med en inte särdeles följsam skuggning.

Slutligen: En elege till Militärhögskolans militärhistoriska avdelning, en alltför okänd storhet, som initierat denna svenska utgåva — om inte initiativet kommit därifrån varifrån skulle det då komma? En elege också till Bonnier Fakta som givit ut en mycket fin volym, en riktig presentbok (bara så ni vet, alla släktingar, vänner och kollegor till presumtiva Clausewitz-läsare). Detta är en kulturgärning.